

ELEMENTE DE EVOLUȚIE ÎN PORTUL POPULAR BĂRBĂTESC DIN VALEA SUPERIOARĂ A DÎMBOVIȚEI

OLIVIA MORARU, LIGIA FULGA

În contextul dinamicii sociale actuale, s-a impus formularea perspectivelor majore de cercetare a culturii populare românești dintre care un aspect important se referă la analiza sistematică, bazată pe criteriile științifice, a fenomenului etnografic contemporan și valorificarea acestor rezultate din punctul de vedere al sociologiei culturii ¹.

În domeniul culturii populare asistăm azi la o serie de mutații fără precedent în istoria societății noastre, atât de ordin cantitativ, cât și calitativ, fenomen ce determină în mod necesar remodelarea structurii rurale tradiționale.

Spre deosebire de epocile anterioare, cînd acest proces se desfășura lent, în etapa în care ne aflăm, considerăm oportună analiza elementelor de evoluție, semnificative pentru ritmul și amploarea acestor mutații, și totodată relevante în urma studierii morfologiei costumului popular. Manifestări ale acestei evoluții comunică și portul popular bărbătesc din valea Dîmboviței superioare. În speță, satele cercetate au fost Tătărani, Gheboieni, Bărbuleț, Malu cu Flori, Lăicăi, Pucheni, Cetățeni etc.

E știut faptul că portul popular, nu numai femeiesc, ci și cel bărbătesc, s-a dezvoltat prin două modalități principale, fie prin evoluție internă, ceea ce înseamnă adaptarea continuă și permanentă la un anumit mod de viață, conform cerințelor sociale istoricește determinate, fie prin acceptarea unor modificări sub influență eterogenă. Cînd aceste influențe nu alterează fundamental morfologia inițială a portului, se remarcă un fenomen de *contaminare*; în cazul în care a avut loc un contact mai îndelungat, poate interveni fenomenul de *substituire* ².

Desigur, evoluția portului popular trebuie legată de schimbările survenite în caracterul producției de bunuri. Produs pentru necesitățile materiale imediate și stringente, costumul popular se confecționa inițial de membrii comunității rurale respective în cadrul economiei naturale

¹ Ion Vlăduțiu, *Etnografia românească*, Editura Academiei, București, 1974, p. 434.

² *Arta populară românească*, (colectiv), Editura Academiei, București, 1969, p. 354—355.

închise³, posibilitățile de comunicare cu limbajul vestimentar al altor așezări și zone fiind foarte limitat și redus.

Contactul masiv însă cu limbajele eterogene urbane locale, orientale și occidentale, cu elementele viitoarei culturi moderne, a început în secolul al XVIII-lea, s-a intensificat în cel următor, ca în ultimele decenii ale secolului XX, ritmul de pătrundere să se accelereze vertiginos⁴, fapt, de altfel, consemnat și de cercetările efectuate în zona Dimboviței superioare în toamna anului 1965.

Referitor la cauzele principale care au generat unele direcții de evoluție a portului popular bărbătesc din zona respectivă, amintim deci contactul relativ îndelungat al culturii rurale tradiționale cu elemente urbane, articole sau piese manufacturate, ulterior industriale de serie mare, acceptate, în primul rînd, din raționamente economice și de instalarea unui comportament vestimentar dictat de conținutul modei; modificări în costum, în cazul nostru, se datoresc și contaminărilor reciproce survenite în urma relațiilor de contiguitate stabilite între oierii transilvăneni ce practicau intens transhumanța pe meleagurile dimbovițene la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și întreg cursul secolului al XIX-lea⁵ și populația locală, „pămîntenii“, al căror port se înscrie tipologic în costumele de Muscel. În sfîrșit, în etapa actuală a revoluției științifice-tehnice, aspectele privind evoluția costumului devin deosebit de pregnante, cu implicații mult mai complexe, cauzate de noua calitate a vieții ce restructurează, la toate nivelele sociale, vechiul sistem tradițional.

Desprinderea elementelor evolutive se susține prin analiza părților componente de costum bărbătesc din zona Dimboviței superioare, abordare ce oferă posibilități de evidențiere a aspectului diacronic suferit în timp de unele categorii vestimentare. Se poate remarca, astfel, perfecționarea tehnicii și utilizarea de noi materiale și culori ce antrenează concomitent o evoluție în ornamentală și cromatică; de asemenea, sînt sesizabile substituirii de accesorii sau piese complementare, cît și modificări sub raport terminologic a unor denumiri de piese. Însă schimbările suferite și tendința unor elemente de a subzista s-au găsit într-o opoziție care le-a obligat să se adapteze anumitor condiții⁶. Apar simultan elemente tradiționale care se păstrează, de fapt ele reprezintă elementul de stabilitate, de permanență, în cazul portului bărbătesc croiul pieselor de bază — cămașa și pantalonul — și elemente ușor susceptibile la modificări și influențe diverse, ce pot fi numite în termeni structurali variabile costumare (cromatică, accesorii, materie primă).

Din punct de vedere metodologic, pentru a releva aspectul diacronic care ne preocupă, trebuie precizat că e nevoie să stabilim cele două coordonate temporale pe care le luăm ca puncte de referință, anume timpul trecut și timpul prezent, distincție făcută, de altfel, și de subiecții anchetați.

³ Tancred Bănățeanu, *Portul popular românesc*, București, 1965, p. 25.

⁴ Georgeta Stoica, *Integrarea artei populare românești în modul de viață contemporan*, în „Cumidava“ XII (Muzeul județean Brașov).

⁵ C. Constantinescu-Mircești, *Păstoritul transhumant și implicațiile lui în Țara Românească și Transilvania*, Editura Academiei, București, 1975, p. 64.

⁶ Georgeta Stoica, *Podoabe populare românești*, Editura Meridiane, București, 1976, p. 10.

Cu ajutorul materialului ilustrativ (stampele pictorului Carol Popp de Szathmary și tablourile lui Nicolae Grigorescu) cît și informațiile sporadice găsite în diferite publicații, putem reconstitui, în ansamblu, configurația costumului bărbătesc din valea Dimboviței superioare la sfîrșitul secolului al XIX-lea, retrospectivă necesară pentru elucidarea problematicei noastre. De pildă, aflăm că în acea perioadă, costumul bărbătesc se compunea din „căciulă sau pălărie, cămașă înriurată, bete sau chimir ca cingătoare, lăibărică, mintean, zeghe, manta, pieptar, cojoc mare sau mic. La picioare sînt cioareci albi și strîmți peste care se dă cămașa, opinci încălțate peste obiele sau nojițe, cizme ori ghete”⁷.

Ținînd cont de această delimitare diacronică, vom putea distinge mai multe tipuri succesive de costum corespunzătoare cu tipologia fiecărei piese componente, studiată în mod separat. Așadar elementele de evoluție vor fi urmărite prin analiza categoriilor vestimentare ale costumului bărbătesc care sînt ordonate astfel : 1. Acoperămîntul capului ; 2. Cămașa ; 3. Pantaloni ; 4. Cingătorile ; 5. Încălțămîntea ; 6. Hainele de deasupra.

1.0. *Acoperămîntul capului.* În istoria sa, portul bărbătesc constituit în tipuri a evoluat prin menținerea pieselor de bază la care însă concură și restul pieselor complementare care au calitatea să sublinieze mai pregnant tipurile și variantele de costum conturate în timp. Acoperămîntul capului la bărbați, definit ca accesoriu în componența respectivului costum este reprezentat de *pălărie* purtată vara și de *căciulă*, iarna. Pe lingă faptul că ele indică un semn distinctiv al vîrstei, al situației matrimoniale și sociale, aceste elemente de costum s-au transformat cu timpul, cristalizîndu-se în mai multe tipuri care desigur au perioada lor de relativă existență vestimentară ; de pildă, un tip a dispărut deja la începutul secolului al XX-lea, altul semnifică un port profesional, acela al păstorilor ardeleni veniți în Valea Dimboviței în secolele trecute, alte tipuri de pălării atestă o modă de tip urban ce pătrunde din ce în ce mai mult în mediul rural.

Informațiile primite pe teren cît și literatura de specialitate ne conduc la următoarea tipologie :

1.1. Pălăria mică de pluș sau fetru de culoare neagră, cu calota rotundă, mică, joasă, cu marginile drepte și relativ mari. Acest gen de pălărie la modă la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea se purta nu numai de bărbați ci și de femeile mai înstărite, în zilele de sărbătoare, peste maramă. O informatoare din satul Rîul Alb de Sus ne afirmă că acum 70—80 ani putea fi văzut în gîteala capului o astfel de pălărie mică de pluș „ca de om“ (bărbat, n.n.s.)⁸.

Această pălărie de fetru se purta de femei și în sudul Ardealului, mai ales în zona Sibiului, Făgărașului și Branului, fiind un indiciu al influenței exercitate de portul „ungurenilor“ pe versantul sudic al Carpaților ce modifică semnificativ elementul tradițional local.

⁷ C. Alessandrescu, *Dicționarul geografic al județului Muscel*, București, 1893, p. 231—232.

⁸ Inf. Preda Vasilica, 31 ani, loc. Rîul Alb de Sus.

1.2. Al doilea tip este reprezentat de pălăriile mocănești, tot cu calota rotundă dar cu boruri mici și îndreptate în jos, numite în zona Dimboviței superioare „ciobănești“ sau „moicenești“ deoarece erau aduse de la Moieciu, din ținutul învecinat al Branului⁹. Această pălărie este tipică pentru portul „ungurenesc“, fiind acceptată de portul muscelan în perioada de înflorire a transhumanței transilvănene dar potențată și de exercitarea păstoritului de către localnici. Avînd rol distinctiv în portul profesional, această piesă de costum se menține pînă astăzi, constituind un element de vitalitate în evoluția costumului popular bărbătesc.

1.3. În a doua jumătate a secolului al XX-lea este caracteristică pălăria cu boruri mari, din pluș, fetru sau postav de culoare neagră sau cafenie. Considerăm că s-a dezvoltat pe linia primului tip, de factură tradițională, deoarece menține, în ansamblu, modelul de bază al tipului inițial, intervenind schimbări secundare, anume plierea calotei în interior. În acest context, amendăm afirmația făcută de unii etnografi după care primul tip prezentat ar fi fost înlocuit cu pălăria mocănească purtată de păstorii transilvăneni, păstorii „ungureni“ reprezintă un grup marginal în comparație cu „pămîntenii“ ce nu putea să substituie definitiv primul tip ci cel mult să coexiste¹⁰.

Acest gen de pălărie răspîndit în zona cercetată o numim *pălărie - standard*, produs industrial de serie, generalizat acum în toate mediile rurale supuse intens procesului de urbanizare. Pe teren s-au întîlnit localnici care purtau astfel de pălării, fie cu calota înaltă, rotundă, fie cu calota pliată în interior.

1.1. *Căciula rotundă* reprezintă elementul tradițional specific zonei Muscel. Stampele lui Carol Popp de Szathmary ilustrează răspîndirea acestui tip de la sfîrșitul sec. al XIX-lea. Și acum se înregistrează reminiscențe prin purtarea acestei căciuci de către bătrînii din zonă. Era confecționată din blană de „astragan“ sau de miel, neagră sau albă, de către cojocarii din com. Malu cu Flori.

1.2. *Căciula mocănească*, de formă joasă, retezată, numită în zonă căciulă cu fund cu „părcani“, cum se spune și la Sibiu¹¹, intră în componența costumului unghurenilor care însă persistă atîta timp cît ocupația (oieritul) se desfășoară.

1.3. *Căciula țuquiată sau cu moț* capătă în zonă, în etapa actuală, cea mai mare răspîndire; este îndeosebi purtată de tineret, categorie socială mai sensibilă la modă, la elementele novatoare ce își fac apariția în port. De fapt, căciula cu moț nu mai individualizează o zonă etnografică, apare generalizată ca un fenomen de evoluție în dezvoltarea acestui element de costum.

2.0. *Cămașa*. În ceea ce privește cămașa bărbătească din zona Dimboviței superioare apar trei tipuri:

2.1. *Cămașa cu mîneca largă* numită în literatura de specialitate¹² cămașa „bărbătească“ (denumirea ne trimite nu numai la purtătorii ei ci și

⁹ Inf. Filofteia Marin, 56 ani, loc. Malu cu Flori.

¹⁰ Fl. Bobu Florescu, *Portul popular din Muscel*, (Caiete de artă populară), București, 1958, p. 8.

¹¹ Inf. Ion Mitrescu, loc. Mănești.

¹² *Arta populară românească*, Editura Academiei, București, 1969, p. 371.

la faptul că a reprezentat tipul de bază, tradițional în zona Dimboviței superioare, în secolul al XIX-lea). Structura morfologică s-a menținut pe linia inițială, anume „trupul cămășii ține de la brîu pînă în spate la brîu în care se taie gulerul și gura. De trupul cămășii se prind 5 foi iar mîneca este alcătuită dintr-un clin și jumătate numit „altoi“¹³.

2.2. *Cămașa cu manșetă* numită local cu „brățară“ sau „cu mîneca cu benți“ are același tip structural de croi (trup și 4 foi), cu deosebirea secundară că spatele e dublat interior de o platăcă numită în zonă „plan“. Este un tip nou, de influență urbană ce se face simțită începînd cu primele decenii ale sec. XX. De fapt, în unele zone subcarpatice (zona Jiului de Sus) acest gen de cămașă se numea și „orășănească“¹⁴.

După cum se poate deduce, tipul structural morfologic al cămășii bărbătești evoluează mai lent, trupul cămășii păstrînd aceeași formă iar elementele secundare (clinii, terminația mînecelor etc.) nu reușesc să modifice structural tipul de bază. În schimb, elemente de evoluție în dezvoltarea cămășii bărbătești se pot distinge la nivelul materialului folosit la confecționarea ei antrenînd modificări evidente atît în cromatică cît și în ornamentică. De pildă, înainte cele două tipuri se făceau din pînză de cînepă, în special în sec. al XVIII-lea și de bumbac în sec. al XIX-lea, mai ales cînd la sate pătrunde masiv importul de bumbac¹⁵. Pinza era țesută în război în 2 ițe în gospodăria țărănească. Ca decor în textura pînzei, se urzeau pe margine dungii galbene-portocalii. În cămașa bărbătească, mai reținută la ornamentare decît cea femeiască, aceste dungii sînt mai evidente iar culoarea lor apare mai pregnant, subordonînd celelalte ornamente, inclusiv „cheițele“. Femeile lucrau „cheițe“ în diferite motive cum sînt de pildă, cel numit „în boabe“, „lucea-fărul“, „greabănul peștelui“, „puiculite“, „în piciorușe“¹⁶.

Începînd mai ales cu sec. al XX-lea apare tendința ca pînza pentru cămăși să nu mai fie lucrată în gospodărie rurală ci să fie cumpărată din oraș, pînză simplă de bumbac, dispărînd deci marginile galbene-portocalii care aveau, în parte, rolul de a caracteriza portul bărbătesc din Muscel.

Modificări în cromatică se remarcă nu numai prin dispariția dungilor galben-portocalii ci și prin reducerea gamei coloristice care devine monocromă (alb) și chiar inexistentă la cămășile de lucru, lipsite, de altfel, și de ornament. Cămașa cu platăcă, de pildă, nici înainte nu prezenta un alt decor decît dantela atașată la poale.

„Înainte se coseau la un fir cu mătase, cu fir și cu fluturi. Cele cusute la un fir se numeau cămăși cu flori“¹⁷. Acum se cos cu mătase albă de către femei localnice angajate cu munca la domiciliu de către cooperativele de artizanat din Tîrgoviște. În schimb, se respectă dispoziția ornamentală tradițională a motivelor decorative, cămașa cu mînecă largă denumită în publicația din 1893 cămașa „înriurată“¹⁸ se regăsește

¹³ Inf. Nistor Mihai, 48 ani, loc. Bărbulețu.

²⁴ Gh. Focșa, *Evoluția portului popular în zona Jiului de Sus*, (Caiete de artă populară), București, 1958, p. 41.

¹⁵ Gh. Focșa, *Op. cit.*, p. 47.

¹⁶ Inf. Salomia Stoica, 77 ani, și Anica I. Bănuțeanu, 76 ani, loc. Bărbulețu.

¹⁷ Inf. Salomia D. Nica, 74 ani, loc. Tătărani.

¹⁸ vezi nota 7.

din punct de vedere decorativ în afirmația informatorului Mihai Nistor din com. Bărbuleț care de asemenea, o numește cămașa cu „riuri“ la gură, piept, mînici ceea ce semnifică de fapt motivele predilecte ca „oboarele“, „melcu cu colți“, cu „calea rătăcită“, „muște sărite“, cu „păsărele“, cu „trandafiri“¹⁹.

În concluzie putem conchide că aceste cămăși bărbătești se simplifică ornamental iar motivele deși păstrează aceeași dispoziție, apar cusesute doar cu mătase albă.

2.3. Existența cămășii cu „barbure“ denumită local „poienerescă“ este pe deplin motivată de stabilirea populației ardelenesti transhumante în zona subcarpatică, care și-a păstrat elementele de port specific zonei de unde au plecat.

În etapa actuală, toate cele trei tipuri de cămăși bărbătești de factură tradițională mai pot fi văzute doar sporadic la bătrîni sau în zilele de sărbătoare; sînt substituite din ce în ce mai mult de cămașa-*standard*, de influență urbană.

3.0. *Pantolonul*. Un aspect ce poate ilustra o evoluție a acestei piese vestimentare este ca și în cazul cămășii, materialul folosit la confecționarea lor. Se purtau cioarecii tradiționali din dimie albă dată la piuă la Malu cu Flori, confecționați apoi de croitorii din sat²⁰. Acest mod de procurare exemplifică mecanismul economiei naturale închise care își satisfăcea necesitățile în interiorul mediului rural. Cioarecii se purtau și vara însă pentru acest anotimp erau făcuți din „bumbac țesut dezlinat, «în ochiuri» din năvădeală, de cînd se știe așa se îmbrăca“²¹.

3.2. În portul popular, elementul nou ce pătrunde în lumea satului este determinat și de existența unor momente festive (nunți, botezuri, hora, țîrgurile) — un fel de „scene“ care permit etalarea noutății în fața întregii colectivități. Comunitatea rurală, mai ales categoria tinerilor, manifestă o dorință de conformism în comportamentul vestimentar, preluînd rapid noutatea care se generalizează și la celelalte categorii de vîrstă cu timpul. Un asemenea caz poate fi exemplificat și prin existența unui nou tip de pantolon, diferit de cioareci, făcut din postav alb numit „șai“ cumpărat de țărani localnici de la Brașov²², important centru meșteșugăresc și comercial cu puteri de iradiere în toate zonele românești învecinate. Pantalonii din „șai“ erau prevăzuți cu manșetă jos și erau puțin mai largi decît cioarecii. Se remarcă de fapt o modă de influență urbană ce modifică treptat vestimentația rurală de tip tradițional. Astăzi, ambele tipuri de pantaloni încep să fie substituiți într-o măsură relativ mare de *pantolonul-standard*.

4.0. *Cingătorile*. Evoluția lor oferă cîteva tipuri deosebite prin tehnică dimensiuni, sisteme cromatice și ornamente. Piesele cu caracter decorativ dar și funcțional ce completează portul bărbătesc sînt *betele* și *chimirul*.

4.1. „Bărbații se încingeau peste mijloc pe deasupra cămășii cu bete țesute din lînă de culoare roșie și albă de preferință. Betele înainte se

¹⁹ Inf. Nistor Mihai, 48 ani, loc. Bărbuleț.

²⁰ Inf. Filofteia Mari, 56 ani, loc. Malu cu Flori.

²¹ vezi nota 19.

²² Idem.

țeseau în casă în război de bete sau în războaie normale de țesut, însă cu ițe și spete mai mici și se bate cu un cuțit de lemn²³. Încă se mai țes bete și astăzi, dar nu numai din lână ci și din cotoane și bobine de ață, cu aceleași motive ornamentale „în suveici“, „prescura“, „ochiulețe“, „tăblițe“, „oborase“, se ocupă cu țesutul betelor în special femeii angajate la domiciliu (ex. Alexandrina Sandu din com. Malu cu Flori) de către cooperativele de artizanat.

Referitor la cromatică se observă o simplificare lipsind acum firul auriu existent înainte în decorul betelor de veche tradiție.

4.2. Peste bete se puneă *chimir* din piele, lucrat fie de pielarii din Malu cu Flori, fie cumpărat de la oraș, din târg de la Cimpulung de la meșteșugari specializați²⁴.

„Chimirul sau cureaua lată s-a dezvoltat mai ales în zonele muntoase unde alături de păstorit se practica și exploatarea pădurilor. Dezvoltarea chimirelor se datorește și faptului că în buzunarul cu care sînt prevăzute, se adăpostea iasca, amnarul și punguța cu bani“²⁵.

În momentul în care cămașa tradițională este înlocuită cu cămașa-standard se păstrează uneori chimirul iar betele se poartă și acum în zilele de sărbătoare împreună cu cămașa tradițională. De asemenea, și unguenii se încingea cu brîu iar deasupra cu chimir din piele cu motive ornamentale, numit de purtătorii lui chimir cu „flori“ adus de la Brașov, din părțile Ardealului²⁶.

4.3. Ca piesă cu funcționalitate curentă persistă *cureaua* care acum ca și înainte avea rol de susținere a pantalonului, fără aspect decorativ.

5.0. *Încălțăminte* completează costumul bărbătesc la care se constată de asemenea, o evoluție din punct de vedere morfologic și tipologic. Desigur, în primul rînd, amintim tradiționalele opinci care au constituit sute de ani piesa de bază pentru încălțăminte țaranului român. După materialul folosit la confecționarea lor se disting 2 feluri de opinci.

5.1. Opinci din piei de vacă sau de porc, tăbăcite în casă, prevăzute cu un ciucure în vîrf și legate cu „tîrsîni“ formate din fire toarse din lână neagră de capră. Pînă la începutul sec. al XX-lea se purtau numai opinci din piele — declară informatoarea Salomia Nica din com. Tătărani.

5.2. După această perioadă se constată o modificare în ceea ce privește materialul de confecționat, anume își fac apariția opincile de cauciuc care au rămas în opinia locuitorilor mai tineri ca element de tradiție „de cînd se știe așa se îmbrăca“²⁷.

5.3. Din seria articolelor de încălțăminte care se purtau nu numai în trecut dar și în etapa actuală în zona Dimboviței superioare, o pondere însemnată o au *scarpeții*, un fel de papuci închiși la spate modelați după forma piciorului, atestați de subiecți de cca. 100 ani, ca apariție, alături de opinci. Spre deosebire de opinci care devin uitate, *scarpeții* cunosc

²³ Vezi nota 20.

²⁴ Idem.

²⁵ *Arta populară românească*, Editura Academiei, București, 1969, p. 384.

²⁶ Inf. Ion Mitrescu, com. Mănești.

²⁷ Inf. Niță Filofteia, 40 ani, loc. Tătărani.

o mare răspîndire fiind folosiți atît la muncile cîmpului și în jurul casei (în acest caz erau confecționați din piele și postav) cît și pentru lucrul la pădure, fiind de cauciuc²⁸.

Odată cu modificarea structurii rurale datorită noilor factori modelatori ce tind spre urbanizarea treptată a satului se dezvoltă întreprinderi specifice de factură urbană-meșteșugărească; în acest context amintim cooperativa meșteșugărească din com. Cetățeni care producea scarpeți în serie și îi comercializa la târgurile apropiate (Lăicâi) dar și la Sibiu, Brașov și alte orașe din Moldova²⁹.

5.4. Pe lângă scarpeți, în ultimele decenii ale sec. XX cîștigă tot mai mult teren alt gen de încălțăminte, de import urban, standard, anume *ghetele, bocancii, pantofii*. Se înscrie în fenomenul general de cotaminare, de asimilare a factorului eterogen, nespecific structurii rurale tradiționale. Ne confirmă informatoarea Filofteia Marin din com. Malu cu Flori: „Azi se poartă ghete, bocanci, pantofi vara, altădată opinci cu ciorapi din lînă și obiele“³⁰.

6.0. *Îmbrăcăminte de deasupra*. Evoluția în timp la îmbrăcăminte bărbătească se poate observa ușor la piesele vestimentare purtate deasupra vara sau iarna. Unele piese de port au dispărut în a doua jumătate a sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea, altele sînt pe cale de dispariție, în schimb unele cuceresc astăzi teren considerabil. Producția de haine în zona Muscel-Dîmbovița era în plină dezvoltare în secolul al XIX-lea, după cum se afirmă într-o publicație din 1889: „Țesăturile de lînă pentru fabricarea dimiilor, sâricilor, plocadelor, scoartelor și a altor haine țărănești precum și a pînzei de cînepă, în, bumbac și chiar a borangicului sînt făcute de femeile din zonă“³¹.

Evoluția unui port poate fi lămurită și prin denumirile pe care le-au avut sau le au actualmente anumite piese vestimentare. De exemplu, *lăibărica* a dispărut ca termen, fiind înlocuită cu *vestă*, termen ce face parte din limbajul standard comun mai multor medii sociale. Pe de altă parte, termenul de *lăibărică* atestat ca provenind din săsescul *Leibel*³² ne sugerează un împrumut din portul ardelenesc facilitat de „ungurenii“ cu care conviețuiau alături.

Laibărele sînt piesele care au suferit cele mai multe schimbări privind morfologia. Lăibărul drept, de veche tradiție, foarte discret ornamentat este mai obișnuit portului bărbătesc din zonele Bran, Muscel, Prahova³³. Pe lângă faptul că s-a schimbat denumirea veche, tradițională, acestei piese, se remarcă și o evoluție în materialul de confecționat. Înainte se lucrau din postav prelucrat în gospodărie iar în ultimele decenii erau confecționate din postav de lînă de cumpărat³⁴.

²⁸ Inf. Constantin C. Ioan, 42 ani, loc. Cetățeni.

²⁹ Idem.

³⁰ vezi nota 20.

³¹ Dimitrie Petreanu, *Manual de geografia județului Muscel*, București, 1889, p. 28.

³² Zamfira Mihail, *Terminologia portului popular românesc din perspectivă etnolingvistică comparată sud-est europeană*, București, 1978, p. 132.

³³ Hedwig-Maria Formagiu, *Portul popular din România*, Catalog tipologic, București, 1974, p. 143.

³⁴ Inf. Nistor Mihai, 48 ani, loc. Bărbulețu.

Minteanul a reprezentat un element costumar tipic pentru portul bărbătesc din zona cercetată care acum a dispărut complet fiind substituit cu paltonul de factură orășenească. *Minteanul* ca croială avea guler și se încheia pînă sus, tip considerat de Focșa ca fiind mai evoluat. În zona subcarpatică a Jiului de Sus acest tip de *mintean* era numai „*si-bienesec*“, semn ce poate presupune o influență ardelenescă produsă în aceleași condiții ca și în zona Dimboviței superioare³⁵. Peste *mintean*, iarna purtau bărbații *zeghe* din dimie colorată natural³⁶. Aceeași denumire la același tip de haină lungă, țesută în gospodărie și dată la piuă, atestată atît în zona Brașovului cît și cea a Dimboviței și a Prahovei confirmă și în acest caz legătura permanentă ce a existat între cele două versante ale Carpaților. Actualmente, această piesă a dispărut din repertoriul vestimentar bărbătesc.

Tot în timpul iernii, bărbații purtau cojoace de oaie cu mici ornamentate foarte discret cît și pieptare, fie infundate ce se descheiau pe umăr și sub braț, fie pieptare despicate în față³⁷. Aceste haine de blană își modifică în schimb croiala, renunțînd la cea tradițională, împrumutînd modele de tip urban.

7. *Concluzie.* Revoluția științifică-tehnică, progresul tehnic ce antrenează pe plan social toate sferile vieții sociale a determinat modificări în structura rurală tradițională. Trecerea de la un model cultural la altul a avut loc printr-o evoluție lentă, progresivă, fenomen, de altfel, observat și în urma analizei portului popular bărbătesc din zona Dimboviței superioare. Asistăm azi la o nouă configurație costumară ce decurge din însăși restructurarea vechiului mod de viață transformat calitativ de perspectivele societății actuale.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Verfasser haben die Entwicklung der männlichen Trachtteile vom Oberen-Dimbovița Tal erforscht, durch eine gründliche Analyse der Bestandteile: Hemd, Hosen, Rock u.s.w.

Man hat die Schnittänderungen, die neuen Arbeitsmethoden, die neue Stoffe und Farben verfolgt, die alle eine starke Evolution des Schmuckes und der Farbe zeigen.

Man kann einige Ersetzungen des Zubehöres oder nebensächlichen Trachtteilen erwähnen, manchmal auch eine neue Terminologie der Bestandteile.

Der Grund dieser Änderungen ist: der lange Kontakt der volkstümlichen Bevölkerung mit den neuen städtischen Elemente, mit den neuen Industrieerzeugnisse, manchmal weil sie billiger waren; die Trachtänderungen erschienen auch wegen dem Kontakt der siebenbürgerischen Schäfern die ins Dimbovița Tal, während des XVIII und des XIX Jahrhundert zogen und dort eine andere Trachtmode schauten.

Heute werden diese Trachtänderungen immer sichtbarer wegen der neuen Lebensqualität, die immer stärker in die alte Dorfstradition eindringt.

³⁵ Gh. Focșa, *Op. cit.*, p. 76.

³⁶ Inf. Filofteia Marin, 56 ani, loc. Malu cu Flori.

³⁷ Inf. Salomia D. Nica, 74 ani, loc. Tătărani.

